

The Hague Centre
for Strategic Studies

Koninklijke Landmacht

VERSLAG 4^e MARS EN MERCURIUS SYMPOSIUM

“EUROPESE VEILIGHEID IN DE NIEUWE WERELDORDE”

GENM KOOKAZERNE STROE 30 november 2022

In samenwerking tussen Mars en Mercurius, KVBK, HCSS en met ondersteuning vanuit de Landmachtstaf CLAS.

Inleiding

Europa was vanouds een centrum voor macht en rijkdom en gedurende de laatste eeuw samen met de VS het kloppend hart van de wereld. De huidige Europese Gemeenschap, die voortkwam uit de Tweede Wereldoorlog, legt de nadruk vooral op een waardensysteem in plaats van militaire macht. Door het opkomen van nieuwe landen als China en India (samen 1/3 van de wereldbevolking) nam de rol van Europa af en toonden veel nieuwe, veelal opkomende machten dat zij aan het Europees waardensystemen weinig of geen boodschap hadden.

In haar inleiding noemt dagvoorzitter en discussieleider Kol Mietta Groeneveld de ontwikkelingen: de toenemende dreiging van statelijke actoren: de opkomst van China als regelgevende macht, het expansieve en revisionaire Russische beleid, uitlopend op de oorlog met Oekraïne, het negatieve Trump-effect ten aanzien van de Atlantische verhoudingen en de invloed van de Covid pandemie. Conclusie: Europa wordt gedwongen na te denken over haar eigen situatie, en of Europa zich een autonoom strategisch beleid kan veroorloven.

Setting the scene - “Europa in conflict”

Luitenant generaal b.d. Mart de Kruijf.

Donderdag 24 februari 2022, begin van de Russische “Militaire Operatie” tegen de Oekraïne. Op diezelfde dag zou in Nederland een brigade worden opgeheven, hetwelk door deze inval gelukkig niet doorging.

Tot en met juli 2022 lag het initiatief bij de Russen, die de Oekraïne van meerdere kanten aanvielen met als belangrijk doel: de verovering van de hoofdstad Kiev. Sedert 2012 was Poetin al gericht op het heroveren van verloren sovjet- gebied. In Georgië en op de Krim lukte dat vrijwel moeiteloos. Hij interpreteerde als zwakte van het Westen onder meer de afloop in Afghanistan, waar de VS de stekker er uit trokken en Europa geen rol speelde. En de sterke vrouw van Europa (Angela Merkel) verdween van het toneel. Poetin dacht dat hij ervaren troepen had, immers de laatste jaren getraind in Syrië, en bij zijn militaire avontuur in de Oekraïne ging hij louter uit van een ‘best case’ scenario. Hij leek in de ‘winning mood’ te zijn.

Het liep anders: het werd een oorlog in zijn slechtste vorm. Binnen vijf dagen bleek dat er hard gevochten moest worden, Oekraïne bleek beter voorbereid dan gedacht, het Westen was meer eensgezind dan gedacht. Na juli nam Oekraïne het initiatief over en heroverde steden als Charkov en Cherson. Zij troffen de Russen waar die zwak waren. De Oekraïners maakten gebruik van ‘operational art’, opgedaan in de -VS en het VK, terwijl de Russen opereerden zonder onderlinge coördinatie en meer algemeen op een te laag strategisch niveau.

Wat kunnen Europa en Nederland hiervan leren?

Wij zijn de essenties van oorlog voeren vergeten en dienen weer te zorgen voor een goed strategisch niveau gebaseerd op drie componenten:

1. Fysiek: bemensing, uitrusting, training. Voorbeeld: hoe krijg ik mijn troepen op de beste tijd op de beste plaats.
2. Mentaal: mentale vorming, leiderschap en motivatie. Voorbeeld: Bij techniek zonder moreel treedt spoedig verval op. En: tracht de wil van de tegenstander te breken (Generaal Carl von Clausewitz, 18e eeuw)
3. Conceptueel : doctrines, educatie/innovatie en ‘lessons learned’.

Europa heeft te weinig eenheid en te weinig grondstoffen.
Europese leiders als Monet, Schumann en Adenauer zijn niet voorhanden.
In plaats van “L’État c’est moi” moeten we groeien naar “L’Europe c’est nous”.

Wat kan Nederland hiervan leren?

- Nederland kan aan veel taken niet of nauwelijks voldoen.
- Er is gebrek aan reflectie: zowel bij de bezuinigingen sinds 2012 als bij de geldstroom van 2022.
- Bij discussie over de NAVO maakt NL zijn eigen plan.
- CDS heeft geen beleidsmatige verantwoordelijkheid. Die is essentieel.
- Binnen Defensie is er geen eigen afdeling, die zich met visie bezig houdt.

Voordracht 1 - De strategisch-politieke situatie; het Duitse perspectief.

Luitenant-generaal b.d. Ton van Loon, voorheen o.a. commandant 1 GENL Corps.

Hij beschrijft hoe Duitsland en Nederland reageren op ontwikkelingen en gebeurtenissen in onze wereld zoals tot begin 2022: de naïviteit te denken dat Poetin niet zo iets gevaarlijks zou doen als de oorlog tegen Oekraïne te beginnen met alle dreigementen van chaos tot kernwapens, en daarna de illusie van een wapenstilstand tegen iedere prijs als een diplomatieke oplossing.

Integendeel: “Het negatieve resultaat van de Russische troepen verschaft de Westelijke politiek de mogelijkheid tot beïnvloeding van verdere ontwikkeling; deze mogelijkheid moet je niet voorbij laten gaan”.... Inmiddels heeft de Duitse Bondskanselier aangegeven, dat er sprake is van een ‘Zeitenwende’, een keerpunt in de Europese geschiedenis, en dat Duitsland daar gevolgen van trekt inzake haar tot dan toe Rusland-vriendelijke beleid en haar energie-afhankelijkheid.

Achteraf kunnen ook vraagtekens gezet worden bij het memorandum van Boedapest (2002) waarbij Oekraïne zijn kernwapens opgaf in ruil voor garanties van Rusland en van het Westen. Voor het Westen schept dat de verplichting tot aanhoudende ondersteuning van Oekraïne. En de vele offers die Oekraïne brengt, verplichten onze samenleving die ondersteuning te blijven geven ook als daarvoor economische offers gebracht moeten worden.

Ton van Loon brengt een citaat uit Kasparov’s boek “Winter is coming”: “de vijanden van de vrije wereld moeten worden gestopt”. En van bondskanselier Olaf Scholz: “Wij moeten eendrachtig zijn, alleen dan kunnen we dienovereenkomstige kracht ontwikkelen.” en “De tijd waarin wij volledig op anderen kunnen vertrouwen is goeddeels voorbij. Wij, Europeanen, moeten ons lot in eigen hand nemen”. Er moeten grenzen komen aan onze goedgelovigheid en onze afhankelijkheid. En voor dat laatste moeten wij werken aan een tenminste sufficiënte defensie-industrie.

Voordracht 2 - Het industrieel-economisch perspectief.

Winand Quaedvlieg (hoofd bureau Brussel, VNO-NCW)

Europa was ooit het kloppend hart van de wereld. Nu staat Europa voor een waardenstelsel, waar menig land een loopje mee neemt, ook wat betreft de economische aspecten. Door “America first” van Trump is bouwen of vertrouwen op de VS geen vanzelfsprekendheid meer. De noodzaak is ontstaan dat Europa zich bezint over haar eigen plaats in de wereld, en Nederland over zijn plaats in Europa. Nederland betaalt aan Brussel 0,4% van zijn BNP, maar Brussel betekent voor NL 8% van het BNP. De betekenis daarvan wordt ook duidelijk door de gevolgen van de zelf verkozen Brexit voor het VK. Binnen het Europees bestel kun je het beste invloed uitoefenen met flexibiliteit in je opstelling. Door de huidige geopolitieke vijandigheden ontstaat instabiliteit, waartegen een samenwerkend internationaal stelsel en een sterk Europa nodig zijn.

Nederland is kwetsbaar door zijn open economie, maar de internationale open handel en samenwerking staan op de tocht. NL moet daarom een open strategische economie ontwikkelen. Een sterke Europese positie is vereist op belangrijke technologiegebieden om door andere partijen serieus te worden genomen. Voor strategische autonomie moet je immers zelf kunnen optreden en daarbij speelt de industrie een cruciale rol.

In de globale economie komen andere opvattingen naar voren (China b.v.). Daardoor moet Europa op zijn hoede zijn voor een afkalvend proces ten aanzien van de internationale afspraken. Europa en Nederland kunnen zich sterker maken door het bevorderen van materiële onafhankelijkheid, versterking van de technologische alliantie en meer mogelijkheden voor staatssteun. Ter wille van die onafhankelijkheid zal de Europese defensie-industrie moeten maken wat Europa nodig heeft, snel en adaptief. Als we meer munitie moeten hebben zal er een industrie moeten komen, die dat maakt.

Voordracht 3 - Het technologisch perspectief

Marcel-Paul Hasberg (TNO)

Trends in technologie en innovatie:

- Revolutions in Military Affairs (RMA's) : door techniek gedreven ontwikkeling (historisch van fortificatie via kanon, duikboot, tank en kernbom naar bewapende drones).
- Ontwikkelingen die ontstaan zijn door combineren van technologie.

Hoe voorspelbaar is de toekomst? Mogelijkheden:

- Niemand zag het aankomen,
- Men zag het aankomen maar niemand schatte snelheid en impact op tijd in.
- Men anticipeerde op tijd op de ontwikkeling.

Drie belangrijke technologische ontwikkelingen op militair gebied:

1. Onbemande autonome systemen

Trends: megaconstellaties van zeer kleine satellieten. Betaalbaarheid en commercialisatie.

Laser, satellietcommunicatie

Oekraïne-Rusland conflict is de proeftuin voor intelligence en surveillance, cyberaanvallen en satellietcommunicatie (Starlink), en voor precisiewapens.

2. Ruimte technologie. Voor NL relevant en kansrijk.

Omdat satellieten kwetsbaar zijn, kunnen wellicht microsattelieten bruikbaar zijn.

3. Behavioural engineering

- Detectie van gedrag van individuen (micro)
- Analyse van gedrag van groepen (meso)
- Beïnvloeding van gedrag van maatschappijen (macro).

De huidige nieuwe technologieën leiden tot:

1. Verbreding van het gevechtsveld: space, cyber, CEMA en cognitief.
2. Robotisering van het gevechtsveld
3. Effectievere wapens: cyber, hypersonic, laser
4. grotere proliferatie van wapens
5. Beschikbaarheid van veel data en tevens toepassing van Kunstmatige Intelligentie (AI) voor verwerking en beslisondersteuning.

Conclusies:

- Stilstaan is geen optie, ontwikkelingen gaan razendsnel;
- Keuzes maken is meer dan ooit belangrijk;
- Strategisch vertrouwen en bescherming van specifieke technologie ook;
- Gevaar van weglekken en diefstal van kennis en technologie: NL is een aantrekkelijk doelwit door onze dynamische en concurrerende open kenniseconomie.

Paneldiscussie - De operationele consequenties voor het landoptreden

Luitenant-generaal b.d. Ton van Loon

Kolonel Remco van Ingen, plv. directeur Training en Operaties CLAS

Babs Kamsteeg, bureau EU samenwerking Defensiestaf

onder leiding van Kolonel Mietta Groeneveld

Gedurende deze discussie kwamen de volgende aspecten aan de orde:

- Momenteel is een groot deel van de organisatie inclusief de operationele eenheden niet op sterkte. Het is voor de KL en voor Defensie een eerste prioriteit om hier verandering in aan te brengen. Een van de punten, waaraan gewerkt wordt is de vergrote inzet van reservisten.
- De huidige brigades zijn qua inrichting en materieel niet of nauwelijks uitwisselbaar en dit leidt tot problemen bij het elkaar afwisselen bij inzet.
- Door het gebruik van drones is het gevechtsveld steeds meer transparant. Hierdoor wordt de snelle toegankelijkheid van informatie steeds belangrijker.
- Binnen Europa wordt gewerkt aan samenwerking op het gebied van ontwikkeling van defensietechnologie en grote Europese defensie projecten.